

Kritiska synpunkter på de 105:s upprop

Den 10 april i år publicerade i *Aftonbladet* debattartikeln – [Nutidens hot kommer aldrig att bombas bort](#) – undertecknad av 105 personer. En del av undertecknarna kommer från freds-rörelsen (t ex Frida Stranne), några är kyrkliga potentater (t ex KG Hammar och Eva Brunne), andra är kända politiker (t ex Gudrun Schyman och Birger Schlaug) och en hel del är vänster-akademiker. Uppropets utgångspunkt är kriget i Ukraina och vad detta lett till när det gäller upprustning m m. Argumentationen är huvudsakligen pacifistisk och menar att upprustning inte fungerar om man vill förhindra krig och att dessutom hotet från Ryssland är överdrivet.

De flesta större tidningar har haft kritiska kommentarer till uppropet, exempelvis:

Erik Helmersson: [Vänsterdebattörerna vill att vi ska känna empati med Putins morddrönare](#) (DN 24/4)

Ann-Charlotte Marteus: [Schyman & gänget borde älska Trumps Ukraina-deal](#) (Expressen 24/4)

Hynek Pallas: [De kallar det fred – men sviker ett land i krig](#) (GP 6/5) ¹

Peter Kadhammar: [Framtiden finns på vapenmässan – inte i professors och biskopens ordmassor](#) (Aftonbladet 21/5) ²

Håkan A Bengtsson: [Tragiskt att dra Palmekortet](#) (Dagens Arena 23/4 – tidskriften är politiskt obunden, men lutar åt vänster)

På sociala media, som *Facebook*, har de 105 fått ganska många ”Gilla”-klick, men också en hel del mothugg. Det är sådana som vi här ska ge exempel på.

De flesta skribenterna vars kommentarer återges nedan har en radikal vänsterbakgrund, och två av dem bör nog fortfarande betraktas som tillhörande den kategorin. Bidragen skiljer sig ganska mycket på hur de närmar sig frågan, dvs de har olika infallsvinklar.

Alla noter är tillagda av undertecknad.

Martin F.

1. Jan Czajkowski

JC har sin bakgrund i den trotskistiska vänstern – var medlem i Socialistiska Partiet (och dess föregångare) till början av 1990-talet. Därefter var han en flitig skribent i SP:s veckotidning *Internationalen*, men slutade med det i början av 2022 efter hårda motsättningar om just Ukraina-politiken.³ Därefter har han varit engagerad i Facebook-gruppen Ukraina-solidaritet.

Följande bygger på ett tal som JC höll vid *Nordic Ukraine Forums manifestation* på Norrmalmstorg den 11 maj och som först publicerades på Ukraina-Solidaritets Facebook-sida och därefter i *Flamman* 15/5 -2025.

Fredshetsarna verkar törsta efter mer krig

Ukraina-Solidaritet ser som en av våra uppgifter att ta politisk strid mot de små gruppe-ringar som påstår sig tillhöra vänstern, men som aldrig har klarat av att ta tydlig ställning för Ukrainas försvar.

¹ Detta inlägg fick svar på tal av en av 105-orna, Gunnar Bergdahl: [Det är ni som vill rusta upp som är historielösa](#) (28/4) som i sin tur besvarades av Hynek Pallas [Ukraina nämns knappt – men det är där kriget pågår](#) (GP 6/5)

² Se även [Ni borde skämmas – och är inte fredens arvtagare](#) (Aftonbladet 3/5)

³ Se [Debatt om Ukraina-kriget i Internationalen](#).

Ofta sker det med pacifistiska argument som hämtats direkt från den ryska propagandan, till exempel i det upprop som 105 debattörer publicerade i *Aftonbladet* den 19 april.

De hävdar att Sverige och övriga länder i Europa inte behöver oroa sig för Ryssland. I stället för att rusta upp försvaret vill man använda vad man kallar ”strategisk empati” – att visa förståelse för Putins perspektiv och ryska intressen.

Det har kommit många bra svar på de 105:s upprop, men en viktig aspekt har inte uppmärksamats tillräckligt. I början av uppropet avvisar man helt ”försvar av den så kallade ’regelbaserade ordningen’”. De skriver: ”Denna ordning är ingen fredlig ordning, utan en konstruktion som utvecklats av västvärlden under USA:s ledning, med syftet att säkra västvärldens dominans och livsstil.”

När man talar om den regelbaserade världsordningen i samband med kriget mot Ukraina handlar det i första hand om respekt för internationellt erkända gränser mellan länder, och att det inte är tillåtet att annektera ett annat lands territorium.

När uppropet underkänner denna ordning, så innebär det indirekt att de ger sitt stöd åt Rysslands annektering av Krym 2014, och inte heller motsätter sig Rysslands strävan att annektera de fyra östliga ukrainska provinser som Putin påstår för evigt kommer att vara en del av Ryssland.

Vad har de att erbjuda som alternativ, annat än empati med Putin?

1994 förband sig Ryssland att respektera och försvara Ukrainas dåvarande gränser i och med Budapestavtalet, som slöts i samband med att landet överlämnade sina gamla sovjetiska kärnvapen till Ryssland.⁴ Men sådant spelar uppenbarligen ingen roll enligt de 105. Det är fritt fram för Ryssland att när Putin behagar ignorera ingångna avtal och att invadera nya länder.

Det som faktiskt gör detta ännu mer uppseendeväckande när de 105 vill kasta den regelbaserade världsordningen på soptippen, är att USA nyligen har fått en ny president som pratar om att annektera Panamakanalen, Kanada, Grönland och Gaza. Om Trump gör allvar av planerna undrar jag om de 105 glatt kommer att acceptera även detta. Eller gäller deras strategiska empati enbart Putin och Ryssland?

Uppropet har undertecknats av en lång rad akademiker, flera med vänsterprofil. Här finns även två pensionerade biskopar. Här finns Svenska Freds förra ordförande och några så kallade fredsforskare – som alltså verkar tycka att stormakterna kan invadera sina grannländer när de så önskar.

Det vore intressant att veta hur många av undertecknarna som förstått konsekvenserna av vad de satt sitt namn under. Ett par av dem har sagt att de inte håller med om allt i uppropet, men att det viktigaste är att ta ställning mot upprustningen av Sverige och Europa.

Detta trots att nästan ingen längre tror på att USA kommer att gripa in till Europas försvar om Ryssland attackerar oss. Redan för ett år sedan sade Trump ordagrant att han uppmuntrar Ryssland att göra vad i helvete de önskar med de europeiska Natoländer som inte till fullo uppfyller kraven på försvarsbudgetarnas storlek.

De 105 säger ingenting om hur Ukraina ska överleva som nation om USA ställer sig på Putins sida. Och inget om vad som ytterst ligger bakom de ryska försöken att erövra Ukraina. Man skriver: ”Det innebär inte att Rysslands agerande kan tolkas som ett hot mot hela Europa.”

⁴ Se [Budapestuppgörelsen 1994](#)

Med andra ord ska vi lita på att Ryssland väljer ett annat offer än Sverige nästa gång. Tur för oss i Sverige att Finland och Baltikum ligger emellan – än så länge.

Vad har de 105 att erbjuda som alternativ, annat än empati med Putin? Även om de är helt emot satsningar på det svenska försvaret så finns det ju annat de hade kunnat ta ställning för. Exempelvis att använda de 300 miljarder dollar i beslagtagna, frusna ryska tillgångar som finns i Väst till stöd för Ukraina. Eller att stoppa de hundratala fartyg i den ryska skuggflottan som gör att Ryssland kan fortsätta sälja sin olja till världen. Fartyg som dessutom är i så dåligt skick att de utgör en gigantisk miljöfara, framför allt i Östersjön.

Frågar ni mig så är det de 105 undertecknarna och deras upprop som hör hemma på soptippen – tillsammans med den ryska skuggflottan! Och inte den regelbaserade världsordningen, den som Ukraina försvarar. Och som därmed försvarar även Sveriges fred och frihet.

Slava Ukraini.

2. Hans Ödman

Hans Ödman är veteran i den svenska vänstern. Han var med i Vänsterns ungdomsförbund när det 1970 bröt med moderpartiet och gick därefter med i *Förbundet Kommunist* (FK), där han bl a medverkade i dess teoretiska tidskrift *Kommunist*. Efter FK nedlagts har han fortsatt att delta i debatter inom vänstern och under de senaste åren har han engagerat sig kriget i Ukraina (och Gaza).

HÖ har skrivit en mängd inlägg om Ukraina. Det som följer är bara ett par exempel på Facebook-inlägg som rör de 105.

Om de 105

Facebook 19/5

Problemet med detta uttalande av de 105 undertecknarna i AB är vad som INTE står där. Man skriver:

”Rysslands invasion av Ukraina måste fördömas, precis som andra folkrättsbrott runt om i världen...”

Nu är det ju så att läget är akut i Ukraina. Putin visar ingen som helst fredsvilja, inte ens vapenvila och förhandlingar. Tvärtom tycks, efter Trumps stöd till Putin, de ryska krigshandlingarna eskalera. Att i det läget inskränka sig till att den ryska invasionen måste fördömas är i bästa fall naivt, i värsta fall förrädisk.

Ökat stöd till Ukrainas förmåga att militärt försvara sig mot de ryska angreppen är överhängande. Att det inte skulle kräva 800 miljarder euro i upprustning har undertecknarna säkert rätt i. Men att Putinregimen inte på något sätt vikit från uttalandet att Ukraina saknar existensberättigande nämns inte ens. Inte heller har Putin övergivit målet att återupprätta ett Storryssland av tsaristisk omfattning.

Att inte beröra dessa akuta frågor för Ukrainas existens gör att jag inte kan skriva under detta uttalande om det än innehåller saker jag är överens om.

Åtta punkter om Ukraina

Facebook 23/5

1. Ukraina är en stat under demokratisk uppbyggnad, en uppbyggnad som nu förhindras av Rysslands angreppskrig. Att befinna sig i krig för sin existens omöjliggör full tillämpning av demokratiska fri- och rättigheter av begripliga skäl, särskilt om man möter en starkare fiende.

Ryssland är nu världens största atomvapenmakt. Det är orsaken till att kriget praktiskt taget helt sker på ukrainska mark. Idag behövs fr a militärt stöd med vapen, ammunition, sjukvård och underrättelser/information.

2. Ukraina behöver allt stöd det kan få, militärt och civilt, för att stå emot Rysslands annekteringsförsök. Europa har blivit ensamt ansvarigt idag för det. Efter valet av Trump är stödet från USA inte att lita på. Inte heller NATO, då USA som alla medlemsstater har vetorätt.

Lyckas Putinregimen utplåna Ukraina som självständig stat har de europeiska staternas låtit det ske.

3. Det är Ukrainas ansvar att bestämma hur det vill föra sin kamp för sin existens. Det innebär att det är dess regering som bestämmer förutsättningarna för förhandlingar, vapenstillstånd och ett avtal om en varaktig fred. Andra stater, organisationer och enskilda kan bara vara rådgivande.

4. Ryssland har under många år kraftigt upprustat samtidigt som Europa nedrustat. Europa har förlitat sig på USAs militära förmåga genom NATO och det går inte längre att lita till. Därför behövs en upprustning av Europas militära kapacitet. EU har idag ändrat budgetmål för att tillåta större underskott som kan nyttjas till militär upprustning upp till 800 miljarder euro totalt. Huruvida det blir verklighet står skrivet i stjärnorna. Det utesluter inte kritik av denna upprustning.

5. Putinregimen har inte övergivit sin auktoritära nationalism som strävar efter att upprätta ett Storryssland, oklart vad dess omfattning är. Den har uttryckt reaktionära uppfattningar om ”västs degeneration”, t ex är HBTQ-rörelsen förbjuden. Man kan befara att Ukraina bara ses som den första etappen. Erövrar Putinregimen Ukraina kan nästa steg gälla Moldavien och sedan delar av det f d Tsarryssland som Georgien och Baltikum, såvida artikel 5 i NATO visar sig vara en papperstiger. Kanske nöjer man sig med lydstater, likt Sovjetunionens lydstater i Östeuropa.

Putinregimen strävar efter att bli en pol i en multipolär värld (fler än en stormakt) och anser sig ha rätt att bestämma grannstaters utrikespolitiska villkor.⁵ Vår strävan måste vara en ordning baserad på FN-stadgan där alla staters självständighet respekteras. Putinregimen har i handling bevisat att den inte gör det.

6. De flesta stater i världen och Europa består idag av fler än en etnisk grupp. Att söka ändra staternas nuvarande gränser kan bara ske genom demokratiska processer, som exemplet Tjeckoslovakien. Andra sätt medför kontroverser och i värsta fall krig och kaos.

Ukrainas existens står på spel genom Putinregimens ”militära specialoperation”. Det är i det läget begripligt att de etniska problemen förstärks och att de frågornas lösning måste vänta tills en varaktig fred nås där Ryssland accepterar Ukrainas existens.

7. Euromajdan 2013-14 var ett folkuppror mot Janukovskis svek av löftet att förhandla med EU om ett avtal. Hundratusentals demonstrerade runt om i landet.⁶ Putinregimen svarade med att ockupera Krim och att underblåsa ett väpnat uppror i Donbass.⁷ Zelenskyj valdes i slutomröstningen med 73% av rösterna.⁸ De extrema högerpartierna är reducerade till små minoriteter, mindre än motsvarande i de flesta europeiska staterna.

8. Putinregimen och dess eftersägare för ut propagandalögner som dessa fem:

⁵ Att stormakter måste tillåtas upprätta intressesfärer finns det en reaktionär statsvetenskaplig riktning som anser är helt i sin ordning. Om detta, se lästipsen allra sist.

⁶ Se [Majdanupproret 2013-14](#)

⁷ Se [Annekteringen av Krim och upproret i östra Ukraina 2014](#)

⁸ Zelenskyj valdes vid presidentvalet 2019, dvs 5 år efter Majdanupproret och början av kriget i östra Ukraina

- NATOs utvidgning är orsaken till kriget. * NATO är en försvarsallians mellan de ingående staterna. Dess brister är avsaknaden av demokratiska krav på medlemsstaterna, organisationen saknar restriktioner för de ingående staternas agerande utanför organisationen och saknar i alltför hög grad insyn i beslut och agerande.

Att de forna satellitstaterna i demokratisk ordning beslutat om att ansöka om medlemskap i NATO är att de under 46 år varit ockuperade, att de invaderats av rysk militär, DDR 1953, Ungern 1956, Tjeckoslovakien 1968, och om Jaruzelski inte gripit makten 1981 hade med all sannolikhet Polen utsatts för samma öde.

- Kriget i Ukraina är ett proxykrig mellan Ryssland och USA. * Förutom att nu Trump nu vänslas med Putin är detta en grov förolämpning av den ukrainska motståndskampen.

- Majdan var en kupp. * Är det något som kan betecknas som en kupp är det Janukovskijs brutna löfte om förhandlingar med EU efter samtal med Putin i Moskva hösten 2013. Hundratusentals ukrainare deltog under drygt tre månader i demonstrationer i hela landet.

- Ryssland ska rensa landet från nazism * Extrema högernationalister är reducerade till en liten minoritet. I EU finns större extremnationalistiska organisationer

- Ryssland hotar med atomvapen om Ryssland utsätts för invasion * Ingen statsledning utifrån drömmer om att invadera Ryssland. Hotet är bara ord. Att ta hotet på allvar innebär att Putinregimen alltid skulle kunna framföra det hotet för att få igenom sin vilja.

SLAVA UKRAINA! RYSSLAND UT UR UKRAINA!

3. Gert Gelotte

GG är journalist som har medverkat både i *GP* (bl a som politisk reporter och ledarskribent) fram till 2015 och därefter i *ETC*.

Facebook 21/4

Att Vladimir Putin har försvarsadvokater och sympatisörer på högerkanten torde bero på att auktoritärt styre med ”traditionella” värderingar lockar.

Men sympatikören från vänster har jag svårare att förstå. Vad gör det så svårt att skilja gärningsman från offer när det är så uppenbart i Ukraina? Varför glider denna opinionsgrupp till vänster så lätt från att försöka förstå till att hysa förståelse för?

Ett vanligt svar är att ett långvarigt och ingrott hat mot allt som ryms under beteckningarna USA, Nato, EU leder till tankemönster och resonemang enligt principen att min fiendes fiende är min vän.

Facebook 7/5

Sven-Eric Liedman skriver i dag på DN Kultur om bristen på fred och förnuft, om faran att upprustning blir en självuppfyllande profetia.

Jag läser och tänker: Bra argument, klok insikt, osv. Inte allt förstås. Liedmans resonemang bygger delvis på att han argumenterar ner Putins avsikter och Rysslands militära kapacitet. Där skriver han mot den uppenbara kunskap vi får av Rysslands krig i Ukraina och Putins ständigt upprepade militära mål.

Men Liedman argumenterar väl och jag läser och jag läser, ivrigt inväntande hans alternativ till Sveriges och Europas upprustning för att möta det ryska hotet.

Det kommer aldrig något alternativ. Liedman är upprörd och bedrövad över sakernas tillstånd och vem är inte det?

Jag tror inte att Sven-Eric Liedman anser att vi skall avvärja krigsriskerna genom att ge Putin vad han vill ha. Jag tror inte det.

Kanske anser Liedman att hälften så omfattande rustningar är nog, eller en tredjedel. Jag vet inte och får inga svar i artikeln.

Liedman fastnar där fredsrörelsen brukar fastna. Fred är förnuftigare än krig. Pengar används bättre till välfärd än till vapen. Diplomati är förnuftets seger över dårskap – oftast.

Ja, ja, ja! Men vad gör vi när vi ställs inför en stat och en diktator som struntar i goda argument och förnuft? Som inte bryr sig om priset i förlorad välfärd på erövrade mark. Som går till anfall för att ta det han vill ha och som använder hur brutala metoder som helst.

Vad har Sven-Eric Liedman och fredsrörelsen för alternativ – som läget är nu?

”Inget land har någonsin rustat sig till fred”, skriver Liedman. Det är ett skakigt argument som beror på tidsperspektivet, ”Si Vis Pacem, Para Bellum”. Men okej. Liedmans och fredsrörelsens problem är det motsatta – att det inte saknas exempel på länder som nedrustat sig till krig.

4. Kajsa Klein

KK vet jag inte särskilt mycket om, förutom att hon arbetar vid Uppsala universitet och är ordförande för Rättighetsjuristerna.

Facebook 20/4

Jag har inte kunnat släppa tankarna på den där debattartikeln som publicerades idag i Aftonbladet av de 105 debattörerna. Även om jag anstränger mig för att inte läsa illvilligt kvarstår frågor och jag skulle önska att de som skrivit förtydligade sina ståndpunkter.

Det gäller för det första det i mina ögon rätt förbluffande avståndstagandet från den regelbaserade ordningen (inklusive MR, folkrätten, etc, sånt som utgör hinder för den starkes rätt?). Vad vill de där debattörerna ha istället? Som jag läser texten utgör den även ett avståndstagande från mycket av vad EU står för (inklusive Lissabonfördraget) men jag kanske övertolkar och missförstår?

För det andra undrar jag över oviljan att skilja mellan offer och angripare, försvar och angrepp vilket i fallet Ryssland enligt min mening blir särskilt stötande. Debattörerna säger sig vända sig emot det ”entydiga”. Jaha? Tjaa, det kanske går om man bestämt sig för att släppa tankarna på en regelbaserad ordning, plötsligt finns inget rätt eller fel? ICC? Krigsbrott? Äsch, det där, det är ju enbart instrument för västerländsk ”dominans”? Fast är det verkligen så de 105 menar?

För det tredje, i artikeln hävdas det att de hot Ryssland och ”islamistiska” intressen stått och står för överdrivs. Som jag upplever det är dock dessa hot ytterst påtagliga i många av världens hörn, inklusive Europa. Ryssland har som bekant flera icke-demokratiska allierade och hotbilden har inte direkt försvagats av att Trump-USA allt oftare väljer deras sida. Vad grundar egentligen debattörerna sin analys på?

För det fjärde, Norden versus EU. De 105 förespråkar i artikeln nordiskt samarbete men ser en vilja till dominans och vad de kallar militariserad Keynesianism i EU:s upprustningsplaner. ”Dominans” låter onekligen aggressivt och destruktivt. Men tänk om det inte bara är så, tänk

om det faktiskt finns en massa européer som ser EU som ett fredsprojekt och som tror på EU som progressiv kraft i tider av nationalism, förtryck och för den delen klimatkris? Människor som inte vill att Europa ska bli Putinyrzzkt eller Trumpskt?

Kan de där debattörerna inte se att det finns ett värde i att försvara den demokrati och frihet som ännu faktiskt finns här och var (se t ex Reportrar utan Gränsers karta över pressfriheten i världen)? Och förstår de inte hur kampen för den där relativa friheten och demokratin även hänger samman med de hot debattörerna anser vara verkliga (klimatkris, pandemier, internationell kriminalitet)? Det är djupt tragiskt att vi låtit det gå så långt att vi hamnat här (alla som känner mig vet hur jag i alla år ondgjort mig över just militariseringen). Sannolikt hade vi inte nu behövt satsa så mycket på ett gemensamt försvar om vi agerat på ett annat sätt tidigare. Tänk om vi tagit korruptionen på större allvar, tänk om vi tidigt satsat mer på fossiloberoende, tänk om vi mer kraftfullt stöttat Ukraina. Men nu är vi här och som jag ser det behöver vi både satsa på ett EU-gemensamt försvar (men mer akut Ukrainas!) och för att möta de övriga hot debattörerna uppmärksammar. Bägge, inte antingen eller! Våra sköra demokratier behöver ge medborgare (och ickemedborgare) hopp om att saker kan förändras till det bättre och då behöver vi satsa, rejält. Vad vi inte behöver är att ge upp alla regler och upphöra med allt motstånd, då vinner oljeskurkstaterna och fascisterna?

Med det sagt har jag viss förståelse för att det finns de som ser en chans i att den gamla ordningen bryter samman, att det öppnar upp för nya lösningar. Men att bara bryta ned utan att komma med det där nya, svåra?

5. Göran Rosenberg

GR är en författare och journalist, som från slutet av 1960-talet tillhörde den utomparlamentariska vänstern (Clarté), men som han lämnade under 1970-talet och som han gjort upp med i sin bok *Da Capo al Fine och andra efterkloka betraktelser* (1994). Sedan dess har han medverkat i SVT, varit chefredaktör för månadstidskriften *Moderna Tider*, arbetat som journalist hos *DN*, *Expressen*, *TV4*... Han är också författare till ett flertal böcker. Palestina-frågan och Israel har hela tiden varit ämnesområden som engagerat GR. Och under de senaste åren har han också skrivit om kriget i Ukraina.

Om 105-uppropet

Facebook 21/4

I ett upprop i *Aftonbladet* har 105 opinionsbildare på vänsterkanten hävdat att Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina "[inte] kan tolkas som ett hot mot hela Europa på det sätt som den dominerande berättelsen gör gällande... Europa behöver inte ensidigt fler stridsflygplan och missiler, utan dialog och diplomati. Vi behöver en ny, inkluderande säkerhetsstruktur som bygger på genuint samarbete och multilateralism, grundad i global rättvisa och hållbar fred, inte i fortsatt dominans och konfrontation."

Om den här typen av eftergiftspolitik gentemot en totalitär angripare som med våld, terror och kärnvapenutpressning vill lägga under sig en grannstat, liksom om alla försök att lägga skulden för kriget på Ukraina (nu också Trump), skrev jag när det begav sig. Här delar jag texten igen:

Recension av Frida Stranne,⁹ *Trita Parsi: Illusionen om den amerikanska freden*, Ordfront, 2023. Expressen Kultur, 25 maj 2023.

Amerikas Fel?

En version av kriget i Ukraina ser ut ungefär så här: Vad Putin idag gör är fasansfullt och oförsvarligt, men hade inte USA (eller Väst eller Nato, termerna är utbytbara) betett sig som de gjorde hade Putin inte pressats (tvingats, provocerats, termerna är utbytbara) att bete sig som han gör.

Visst är Putins invasion av Ukraina ett folkrättsbrott, ”men det är inte någon skillnad mellan våra folkrättsbrott och andras”.

Visst är bilderna från kriget i Ukraina outhärdliga, ”men lika outhärdliga är alla andra krig”. Citaten är hämtade från en bok av Frida Stranne och Trita Parsi med titeln ”Illusionen om den amerikanska freden”, och dess huvudtes är att ansvaret för kriget i Ukraina delvis faller på USA, eftersom det med författarnas ord är ”ett krig som till viss del framkallats av två stormakters kamp om utrymme”.

I Ukraina trängde USA in på vad Ryssland uppfattade som sitt utrymme, får man förstå, och boken är i stora delar en anklagelseakt mot USA för att efter det kalla krigets slut ha provocerat och förödmjukat ett försvagat Ryssland. Det var ”hökarna” och ”militärerna” och ”de liberala interventionisterna” i USA som genom urholkningen av det internationella rättssystemet banade vägen för ”den aggression vi nu ser från Moskva gentemot Ukraina”. När USA i ”kriget mot terrorn” tog sig friheten att på egen hand starta krig och byta regimer etablerades den norm av laglöshet som andra stormakter ostraffat kunnat ”kopiera och använda”, skriver författarna.

Hade inte USA invaderat Irak hade Putin kanske inte invaderat Ukraina.
Hade inte USA utvidgat Nato hade Putin kanske inte annekterat Krim.

Visserligen ville de länder som nyss frigjort sig från sovjetisk-ryskt herravälde inget hellre än att bli medlemmar av Nato eftersom de på goda grunder fortsatt fruktade för sin politiska frihet och självständighet och såg medlemskap i Nato som en garant för bådadera. Men vad länderna själva ville tillmäts ingen större betydelse i den här boken. Det fanns, skriver författarna, ”en inneboende aggressivitet ” i Natoutvidgningen.

Hur aggressiviteten konkret skulle ha manifesterat sig förblir oklart. Ingenstans ges något exempel på vad sätt Natoutvidgningen skulle ha utgjort ett hot mot Ryssland. Ingenstans fästs heller något avseende vid Putins öppet deklarerade krigsmål att politiskt och kulturellt göra slut på Ukraina och införliva det med ”moder Ryssland”.

Istället biter sig författarna envetet fast vid en berättelse om USA:s ”unilaterala” maktarrogans och de amerikanska övergrepp som begåtts i det syftet. En hel del i den berättelsen bygger förvisso på fakta men av aldrig så många fakta kan också en falsk berättelse konstrueras fram. Det falska i den här berättelsen är själva huvudtesen; att USA (Nato, Väst) med sin ”expansion” österut har provocerat och hotat Ryssland, och att kriget i Ukraina därför ytterst är en kamp om utrymme mellan två stormakter.

Vilket onekligen påminner om Putins upprepade anklagelser mot ”Väst” för att ha startat kriget i Ukraina. Likheter mellan bokens analys av krigets orsaker och Putins retorik är slående.

⁹ Frida Stranne är en av undertecknarna av 105-uppropet

Likheterna till trots är det likväl uppenbart att författarna främst har hämtat sin inspiration från USA, och då från de växande strömningar i amerikansk politik som vill minska USA:s militära roll i världen, som motsätter sig fortsatt amerikanskt stöd till Ukraina, som vill att USA lämnar Nato (Donald Trump), som vill uppnå fred i Ukraina genom att ge Putin något av vad han gått i krig för att få.

Ett akademiskt och intellektuellt centrum för sådana strömningar är tankesmedjan *Quincy Institute* i Washington DC, vars vicepresident råkar vara en av författarna. Trita Parsi har sina rötter i Iran och Sverige men är idag en ofta hörd röst i amerikanska medier där han värtaligt företräder institutets grundläggande mål; att minska USA:s militära roll i världen. Eller som Stranne-Parsi formulerar saken: ”Vi sällar oss med detta bidrag till en vetenskapstradition som förordar återhållsamhet som en central aspekt i stärkandet av säkerhet och fred i världen.”

De kallar sig själva *restrainers*, återhållsamhetsförespråkare, men när jag läser vilka konkreta uttryck återhållsamheten förväntas ta sig i Ukraina är jag benägen att kalla dem *appeasers*, eftergiftsförespråkare. Jag inser att det är en historiskt belastad benämning, *appeasers* kallades de som trodde att det skulle gå att blidka Hitler med den ena eftergiften efter den andra. Men jag kan inte se annat än att vad som här kallas återhållsamhet bygger på just föreställningen att fred i Ukraina bara kan uppnås genom eftergifter för Putin.

Liksom sina föregångare på 1930-talet är dagens eftergiftsförespråkare måna om att utmåla de fasansfulla följderna av krig, och liksom sina föregångare har de svårt att föreställa sig att krig kan vara en påtvingad nödvändighet för att en fred värd namnet ska bli möjlig.

Försvaret av Ukraina är ett påtvingat krig, och i det kriget är det inte bara Ukrainas frihet och självständighet som står på spel utan hela den internationella rättsordning som byggdes upp efter andra världskriget och som med alla sina hycklerier och övertramp, och förvisso med USA som bärande och tidvis problematisk garant, likväl grundades på den lag- och konventionsfästa principen att makt inte får betyda rätt.

Och det är här som författarnas berättelse går över styr. I sin iver att beslå USA med maktmissbruk och övertramp, lyckas de få Ryssland att framstå som en stormakt av ungefär samma skrot och korn, och försöket att med våld utplåna ett fritt och självständigt Ukraina som ett led i en stormaktskamp om utrymme.

Men kriget i Ukraina är inte en stormaktskamp om utrymme. Det är ett krig mellan ett totalitärt Ryssland som med hot om kärnvapen vill återupprätta ett svunnet imperium och ett Ukraina som efter förmåga försöker försvara sig mot att bli politiskt och kulturellt utplånat. ”I det här kriget kämpar vi mot en total lögn i namn av en halvsanning”, skrev författaren Arthur Koestler 1943 om kriget mot Hitlers Tyskland.

Och så vill jag nog se också kriget mot Putins Ryssland. Mot den västvärld vars halvsanningar och hycklerier författarna nogsamt lyfter fram, står en putinsk värld byggd på en total lögn. Det är en lögn som om den belönas med territoriella eftergifter och diplomatiska erkännanden knappast kommer att leda till den lagreglerade ”multipolära” värld som författarna återkommande fantiserar om. Snarare då till en laglös värld av konkurrerande stormakter där en Putin eller en Xi Jinping (och varför inte en Donald Trump) är fria att inom sina intressesfärer göra vad deras makt tillåter dem att göra.

Författarna oroar sig för att deras analys av kriget i Ukraina kommer att uppfattas som ett stöd för Putin.

Jag kan bara konstatera att oron är befogad.

Lästips

[Debatt om Ukraina](#) (med ett stort antal artiklar/artikelsamlingar, på marxistarkiv.se)

I flera av texterna ovan berörs frågan om intressesfärer. En person som ofta åberopas i detta sammanhang är den amerikanske statsvetaren John Mearsheimer. Denne tillhör en riktning ("realister") som med hänvisning till att det är helt naturligt att starkare makter upprättar intressesfärer på bekostnad av andra stater (t ex att Ryssland vill styra över Ukraina) anser att detta måste accepteras.

För den som är reaktionär och konservativ kanske detta verkar förnuftigt, men för den som ser sig själv som progressiv och/eller vänster borde en sådan inställning till internationella relationer ovillkorligen förkastas, eftersom det leder till att den starkes rätt får råda och att den svaga måste acceptera sitt öde. Det leder också till krig m m, när den som vill stärka eller utvidga sin intressesfär försöker utvidga denna.¹⁰ Mer om detta, se:

Benny Andersson: [Stormakternas favoritteori är inget för vänstern](#) (mars 2023)

Taras Bilous: [Hur en politik med inflytelsesfärer stärker reaktionen](#) (augusti 2022)

Erik Melander: [Hur uppnå fred av hög kvalitet?](#) (april 2023)

¹⁰ Förspelet till och själva 2:a världskriget kan ses som ett exempel på detta. Då var det Nazityskland som ville utvidga sin intressesfär, först i den närmaste omgivningen (Österrike och Tjeckoslovakien), där Tjeckoslovariens öde beseglades av Münchenöverenskommelsen (1938), som Storbritannien och Frankrike m fl trodde skulle rädda freden. I själva verket stärkte det Tyskland både ekonomiskt och militärt och gav Nazityskland blodad tand. Blickarna riktades därefter österut (först mot Polen och från 1941 Sovjet) – den tyska ockupationen av Västeuropa, Danmark och Norge var en följd av att västmakterna förklarat Tyskland krig efter anfallet på Polen. Om västmakterna även accepterat ockupationen av Polen, då skulle förmodligen Hitler ganska snabbt ha fortsatt med att attackera Sovjet, eftersom idén att tyskarnas "Lebensraum" måste utvidgas genom att underkuva "Untermenschen" (slaver), främst i Sovjetunionen, var fast rotad hos Hitler och nazisterna.